

L'oprobri d'una història silenciada

El proppassat setembre, el gallec Anxo Ferreiro Currás publicava “**Consejos de guerra contra el clero vasco. La Iglesia vasca vencida**”. Inxorta 1937.” L’agost del 2009 havia començat a partir de l’Arxiu Militar del Ferrol on s’hi guarda tota la informació dels Consells de Guerra dels capellans bascos, un llarg i minuciós recorregut que aporta noms i cognoms i tot un allau de dades, d’acusacions, de condemnes i de sofriment.. (S’informà també a l’Arxiu IRARGI d’Euskadi i del Ministeri d’Afers Estrangers i Cooperació de Madrid.) Són planes i planes que destil·len una fòbia indescriptible contra tot el que fa ferum de basquisme i mostren una ferma voluntat d’extermini i d’espanyolització per part dels vencedors de la guerra civil. No podien acceptar de cap de les maneres que l’Església hagués seguit activa, celebrant el culte i oferint els seus serveis religiosos a les mateixes trinxeres i als hospitals sota el govern estatutari del PNB col·ligat amb el Front Popular que presidia el lendakari José Antonio Aguirre que s’havien compromès a mantenir-se fidels al règim republicà. “*En nom del poble basc.... de la justícia i del dret, en nom de la consciència cristiana de tants compatriotes meus, apel·lo al Pare de la Cristiandat perquè es trenqui el silenci de la jerarquia eclesiàstica espanyola davant l’assassinat de capellans guipuscoans i que aquesta guerra no és religiosa sinó econòmica i social*” (Aguirre a ràdio Euskadi-22-12/ 1936) . *Hi havia una Església basca que en defensar la legitimitat de la República defensava la justícia social contra els privilegis i els abusos d’un capitalisme brutal i defensava el nacionalisme, tot i que no tots eren nacionalistes, recolzava l’Estatut , la cultura i la llengua basca i la democràcia en contra dels colpistes i desmuntava els arguments del franquista Card. Gomà, afirma Anxo Ferreiro.* El bisbe Mateo Mújika del País Basc, juntament amb el Card. Vidal i Barraquer de Tarragona, el card. Segura, Torres Rivas de Menorca, Irastorza dimissionari d’Oriola, el bisbe Guitart de la Seu d’Urgell, es negaren a firmar la Carta col·lectiva que avalava la “Cruzada nacional”. “*Nosaltres sacerdots bascos, hem estat al costat del poble en els moments més tràgics de la seva vida, els dies de la guerra i els de l’exili, Les nostres mans no han portat mai armes per matar... El cos de capellans ha portat a les trinxeres l’esperit cristià i als hospitals el consol de la fe*” es llegeix a la revista Anayak nº 1, pàg 2. citat per Anxo. Ni Mújika, que sempre defensà l’honorabilitat dels seus capellans ni Vidal i Barraquer que s’hagueren d’exiliar no pogueren tornar mai més als seus bisbats perquè ho impedí Franco que els considerava massa lliures i contraris (“desafectos y rojo-separatistas”)al Règim nascut del 18 de juliol.

“Hi hagué uns Consells de Guerra diu Anxo que dictaven sentències semblants al temps de la Inquisició i que administraven una justícia curiosa, partidista, venjativa, eficaç per completar el terror dels vencedors sobre els vençuts”.

Reclamaven informes dels nous alcaldes franquistes, dels falangistes, dels requetès, de la guàrdia civil, i d'una part de la mateixa Església còmplice o almenys dòcil als sollevats.

Hagueren d'afrontar uns Consells de Guerra sumaríssims, unes presons infames amb fred i gana, vexacions incomptables: els feien cantar el Cara al Sol dues vegades al dia amb el braç alçat, els prohibiren dir missa, etc. Els repartiren pels les presons de Dueso, Nanclares de Oca, Dueñas, Carmona, a Sevilla, on van conuiu en bona harmonia amb el dirigent socialista Julián Besteiro, assumiren condemnes de mort, cadenes perpètuas, condemnes, de 20 a., de 16, de 12, de 10... Seguint instruccions del mateix Franco més de 800 capellans i religiosos foren exiliats, una part dins Espanya, i els altres a França, Portugal, Anglaterra, Luxemburg, Suïssa, Bèlgica, Alemanya, Itàlia, Argentina, Cuba, Nicaragua, Veneçuela, Colòmbia, Xile, Uruguai, Perú, Sto Domingo, Panamà. E. E. U. U., Bolívia, Mèxic, Puerto Rico, Guatemala, Marroc, Filipines... Calia destruir l'Església basca democràtica, fidel al seu poble, d'arrel popular i obrera, profundament evangèlica, castigant els seus capellans i el seu bisbe. I tot i que sacrílegament invocaren Déu ho feren per conveniències polítiques i per interessos econòmics egoistes dels poderosos i dels sectors culturalment més intransigents. Hi ha dues dades molt significatives diu l'Anxo: "D'una banda que molts acusats ho foren per haver fet catecisme, haver predicat, cantat i o escrit en euskera . Ho feien obeint el mandat de Les Sinodals del 1885 del Bisbe d'origen castellà Mariano Miguel Gómez que adonant-se que molta gent no coneixia altre llengua que el basc per això ho disposà. I de l'altra, que hi havia molts organistes amb fortes condemnes. I això devia ser , diu l'Anxo Ferreiro, perquè la música és com l'ànima del poble i té un valor afegit a Euskadi, i l'Església havia sabut connectat amb el sentiment del poble".

Foren 17 els capellans bascos executats entre el 1936 i el 37: Antonio Bombín Hortelano, franciscà, Martín Lecuona Echabeguren, Gervasio Albizu Bidaur, José Adarraga Larburu, José Ariztimuño Olaso, Alejandro Mendicute Liceaga,, José Joaquín Arin Oyarzabal, Leonardo Guridi Arrazola, José Marquiegui Olazábal, P. José Otano Míguelez, del Cor de Maria, José Sagarna Uriarte, Celestino Onaindia Zuloaga, José Ignacio Peñagaricano Solazábal, Jorge Iturricastillo Aranzábal, León Urtiaga Elezburu, carmelita, Eladio Celaya Zalduendo i Santiago Lucus Aramendia. Eren rectors de parròquies, vicaris, organistes, professors del Seminari...L'Església Basca i el seu Seminari tenien a més un gran prestigi intel·lectual arreu i amb eclesiàstics molt desperts, atents a les Noves Encíclics socials i compromesos amb els moviments obrers. No portaren mai armes, els capellans de gudaris portaven una petita maleta, que sovint feien servir d'altar, amb els Sants Olis per extremunciar i un calze per fer la missa, ni van actuar ni van incitar mai a la violència. I tot i que hi

havia algun jutge militar amb desig de molta més sang, Franco es veié obligat a aturar-ho per la forta pressió de les campanyes internacionals que hi hagué.

Aquest número de morts augmenta si hi afegim altres capellans i religiosos fins a 12 que foren executats en altres indrets d'Espanya perquè s'havien manifestat fidels a la República: José Pascual Duaso, a Osca, Francisco Jaime Cantín a Terol, Pedro Julve Hernández, a Saragossa, Emiliano Maria de Revilla a Burgos,, Bernardo Blanco Gaztambide, a Astorga, Matías Usero Torrente al Ferrol, Andrés Ares Díaz a Corunya, Mauricio Santaliestra Palacín a Avilés, Alfredo Santirso Alvarez, a Gijon, Jeroni Alomar Poquet a Mallorca, Diego Jaén Botella a Melilla, Pablo Sarroca Tomàs a Madrid... I no podem oblidar que el dissabte de Passió del 1938 fou afusellat a Burgos el diputat Manel Carrasco i Formiguera d' UDC, que havia hagut de fugir de Barcelona per mor dels faistes, creient de missa diària, defensor de l'Església i dels jesuïtes a les Corts de Madrid, catalanista i fidel a la República.

Aquests i molts altres foren víctimes d'una guerra fratricida, acusats incomprendiblement de sediciosos pels colpistes, acusats d'ajudar a la rebel·lió, quan ells s'havien mantingut fidels al govern que el poble s'havia donat en unes eleccions democràtiques.

A Vitòria, i ja era hora, l'onze de juliol de l'any 2009, els bisbes de Bilbao, Donosti i Vitòria juntament amb 200 capellans bascos i una gran gernació de fidels van celebrar un funeral conjunt en memòria d'aquests capellans i de totes les víctimes, memòria que s'acompanyà d'una ressenya en el Butlletí Oficial de cadascuna de les diòcesis i de la inscripció en els registres parroquials de cadascun d'ells. Els bisbes afirmaren "*voler servir a la veritat, demanar perdó i convidar a perdonar ja que no ho havien fet en el passat. Volien recordar-los i homenatjar-los després d'un llarg, penós i injust silenci i oblit social i eclesial.*" A hores d'ara ni la Conferència Episcopal Espanyola ni l'Estat han fet cap gest de penediment ni de reconeixement cap aquestes víctimes. Segueix el silenci còmplice i vergonyant dels successors i dels defensors d'uns Espanya centralista i uniformadora i d'una Església massa poc evangèlica, lligada al poder i allunyada del poble i dels pobres. Així no es serveix ni a la veritat ni a la justícia ni tampoc a la pau ni a la reconciliació i molt menys a l'evangeli i al missatge del Parenostre. Així no es pot construir un Estat on les seves diverses nacions hi puguin conviure amb comoditat, sense cap mena de violència ni renúncies injustes i no desitjades.